

SỞ Y TẾ TỈNH ĐẮK LẮK
BỆNH VIỆN Y HỌC CỔ TRUYỀN PHÚ YÊN

BẢN TIN

THÔNG TIN THUỐC

SỐ 2 – 2025

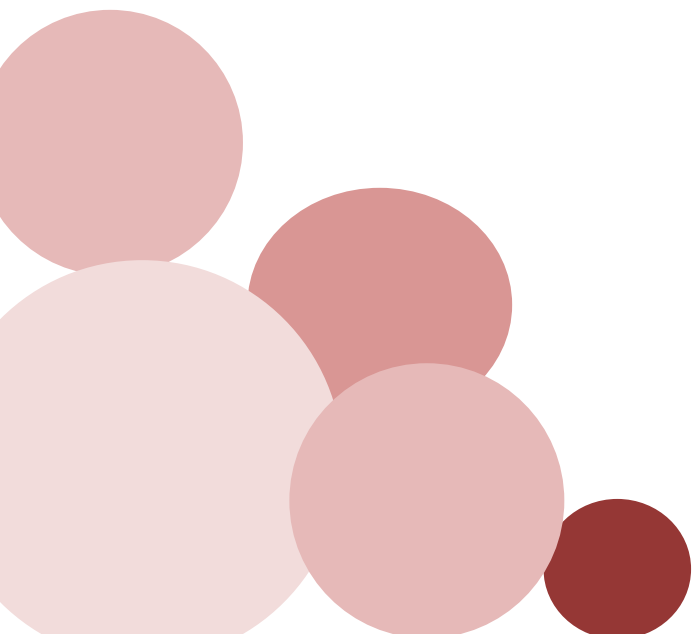
LƯU HÀNH NỘI BỘ

NỘI DUNG

DÂM BỤT 1

CHÙM NGÂY3

**CẢNH BÁO VỀ SAI SÓT GÂY HẬU
QUẢ NGHIÊM TRỌNG KHI SỬ
DỤNG LIDOCAIN ĐƯỜNG TIÊM VÀ
COLCHICIN.....6**

Nguồn: Đức Minh, *Những vị thuốc quanh ta*, NXB Hà Nội, tr. 31, 32, 33.
Đỗ Tất Lợi (2004), *Những cây thuốc và vị thuốc Việt Nam*, NXB Y học, tr. 99.

DÂM BỤT

(*Hibiscus rosa-sinensis* L.)

Đặc điểm thực vật

Dâm bụt (*Hibiscus rosa-sinensis* L.) là một cây nhỏ, cao từ 1 đến 2 mét. Lá đơn, mọc cách, có lá kèm, phiến lá khía răng cưa. Hoa to, mọc đơn độc, đều, lưỡng tính, màu đỏ; tiểu đài 6-10. Đài gồm 5 lá đài, màu lục dính vào nhau. Tràng 5, rời nhau, phiến rộng, mỏng hẹp. Bộ nhị đơn thể thành một ống dài mang những bao phấn chỉ có một ô phấn. 5 lá noãn dính nhau thành một bầu thượng 5 ô, mỗi ô chứa hai dây noãn theo kiểu đính noãn trung trụ. Vòi dài nằm trong ống nhị, đầu nhụy có 5 núm. Quả là một nang.

Phân bố: Trồng khắp nơi trong Việt Nam để làm cảnh và làm hàng rào. Còn mọc ở Malaysia, Philippine, Indonesia.

BÀI THUỐC PHỐI HỢP

Công dụng	Phương pháp
Mụn nhọt	Lấy hoa tươi và lá sạch, giã nát với một ít muối đắp lên những mụn nhọt đang mưng mủ (khô thuốc lại thay) cho đỡ đau nhức và chóng vỡ mủ. Hoặc dùng hoa dâm bụt phối hợp với lá trầu không, lá thồm lồm (3 thứ bằng nhau), đem giã nát, đắp lên mụn đang mưng mủ, cũng có công dụng tương tự.
Khó ngủ, hồi hộp, nước tiểu đỏ	Dùng hoa dâm bụt phơi khô, hãm uống như uống nước trà.
Kiết lỵ	Bụng đau quặn, mót đại tiện nhiều lần, phân lỏng nhầy như nước mũi, hoặc máu mủ. Hái 10 hoa dâm bụt bỏ cuống hoa, cho vào bát ăn cơm, thêm 1 thìa cà phê đường, đem hấp cơm. Khi cơm chín lấy bát thuốc ra ăn. Bài thuốc này không độc, trẻ em rất thích ăn, áp dụng cho cả người lớn và trẻ em.
Nhức đầu chóng mặt ở phụ nữ	Lấy một nắm hoa dâm bụt (khoảng 50g), 3 lát gừng tươi, tất cả đem sắc uống

**Chữa di mộng
tĩnh**

Lấy hoa và lá dâm bụt, lá bần hoa trắng (còn gọi là bạch đồng nữ), thái lát tía, mã đề; mỗi thứ một nắm bằng nhau (chừng 50g) đem sắc uống. Với phụ nữ ra khí hư bạch đới như máu cá, hoặc tiểu buốt, tiểu dắt cũng dùng bài thuốc này để chữa trị.

Ngoài hoa, lá, thì vỏ và rễ của cây dâm bụt cũng được dùng làm thuốc - rễ tiêu viêm tiết niệu, điều hoà kinh nguyệt...

HỒNG CẬN BIẾT
(*Hibiscus syriacus* L.)

Tại Trung Quốc và ở nước ta cũng có nơi dùng cây hồng cận biết hay mộc cận (*Hibiscus syriacus* L. hoặc *Hibiscus chinensis* DC.) với cùng một công dụng. Cây này là một cây nhỡ cao 3-5m. Lá hình trái xoan, 3 thùy cắt không đều, phía trên có răng cưa dài 8mm rộng 6cm. Hoa đơn độc, màu trắng hồng, tím hoặc tía.

Nguồn: <https://doi.org/10.1002/fsn3.70134>

CÂY CHÙM NGÂ (*Moringa oleifera*) đã được sử dụng rộng rãi trong nông nghiệp và y học bền vững hàng nghìn năm nay. Trên thực tế, việc sử dụng cây này lần đầu tiên được biết đến ở chân núi Himalaya của Ấn Độ. Loài cây này hiện nay bao phủ phần lớn hành tinh, bao gồm các quốc gia cận nhiệt đới và nhiệt đới ở Mỹ Latinh, Châu Phi và Châu Á. Việc sử dụng cây này như một thành phần thực phẩm, thuốc và thậm chí là chất trung gian làm sạch nước bảo vệ tầm quan trọng của nó trong đời sống văn hóa của hầu hết các xã hội.¹ Khả năng chịu được các điều kiện khí hậu đa dạng và khả năng phục hồi ở các vùng khô hạn và bán khô hạn minh họa cho giá trị của nó đối với an ninh lương thực cũng như bảo tồn khí hậu.²

Thành phần dinh dưỡng của cây chùm ngây

Cây chùm ngây (*Moringa oleifera*) đã thu hút sự quan tâm của hầu hết mọi người, ngay cả từ các nơi khác trên thế giới, với nguồn dinh dưỡng vô cùng phong phú, đặc biệt là các chất dinh dưỡng đa lượng như protein, chất xơ và chất béo dự trữ. Với cấu tạo như vậy, nó là một công cụ đắc lực để điều trị các thiếu hụt trong chế độ ăn uống và cải thiện sức khỏe tổng thể, đặc biệt là khi tình trạng suy dinh dưỡng trở nên phổ biến. *M. oleifera* là một thành phần thiết yếu trong chế độ ăn uống nhờ lượng protein thực vật dồi dào mà nó cung cấp, đặc biệt là đối với những nhóm người có lượng protein động vật hạn chế. Lá của nó chứa hàm lượng protein cực kỳ cao và một loạt các axit amin cân bằng cần thiết cho cơ thể con người, mà cơ thể không thể tự sản xuất (Bảng 1).

Bảng 1. Thành phần dinh dưỡng của cây chùm ngây

Thành phần	Chi tiết
Chất dinh dưỡng đa lượng	Protein (25%–27%), chất xơ (13%–16%) và chất béo tốt (1%–3%)
Vitamin	Vitamin A, vitamin B (B1, B2, B3), C và E
Khoáng chất	Canxi, kali, sắt, kẽm và magie
Polyphenol	Quercetin, kaempferol và axit chlorogenic
Flavonoid	Luteolin, apigenin và rutin

¹ Rohim, F. M., T. S. M. Mahmoud, Y. Tong, and S. A. Saleh. 2024. “Influence of Moringa Seed Cake and Vermicompost on Soil Microbial Activity, Growth, and Productivity of ‘Anna’ Apple Trees.” *Applied Fruit Science* **66**, no. 1: 1–11.

² Saras, T. 2023. *The Miraculous Moringa: Exploring the Wonders of the Moringa Leaf*. Tiram Media.

Thành phần	Chi tiết
Isothiocyanates	Có ý nghĩa quan trọng trong các hợp chất hoạt tính sinh học có nguồn gốc từ glucosinolate
Glucosinolate	Nổi tiếng với đặc tính tăng cường sức khỏe; hỗ trợ cơ chế chống ung thư
Alkaloid	Moringine
Chất chống oxy hóa	Phenol và Vitamin C
Carotenoid	Giàu beta-carotene, lutein và zeaxanthin
Các hoạt chất sinh học khác	Saponin, tannin và terpenoid

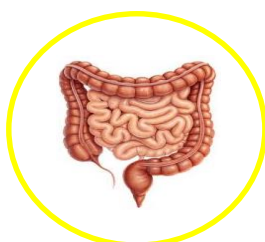
Tác dụng dược lý

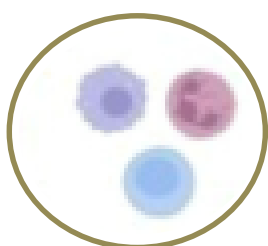
Chống oxy hóa: *M. oleifera* có hoạt tính chống oxy hóa cao nhờ các hợp chất hoạt tính sinh học đa dạng: beta-carotene, vitamin C, axit ascorbic, polyphenol (quercetin, kaempferol) và flavonoid.

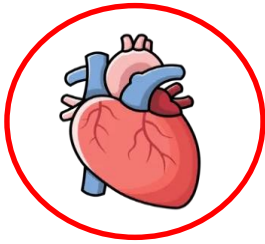
Bảo vệ thần kinh: Cây chùm ngây làm giảm các con đường truyền tín hiệu quan trọng (như NF- κ B, Nrf2 và HO-1) liên quan đến tình trạng viêm thần kinh và thoái hóa thần kinh.

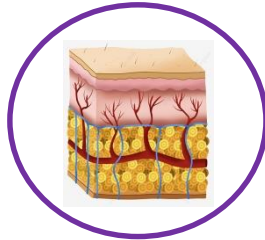
Hỗ trợ đường tiêu hóa: Với hàm lượng chất xơ cao, cây chùm ngây giúp cải thiện nhu động ruột, giảm các triệu chứng đường tiêu hóa như đầy hơi, chướng bụng và táo bón.

Tăng cường miễn dịch: Hàm lượng cao vitamin, khoáng chất và chất chống oxy hóa trong Chùm ngây góp phần hỗ trợ miễn dịch và bảo vệ cơ thể khỏi tác nhân gây bệnh.

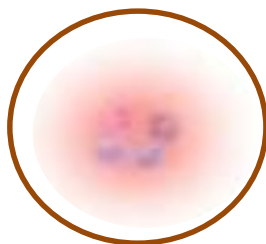
Bảo vệ tim mạch: Polyphenol, flavonoid, vitamin và khoáng chất đã được chứng minh là phục hồi sức khỏe tim mạch thông qua việc giảm huyết áp và cholesterol (tăng nồng độ cholesterol HDL "tốt" đồng thời làm giảm đáng kể cholesterol LDL "xấu" và cholesterol toàn phần).

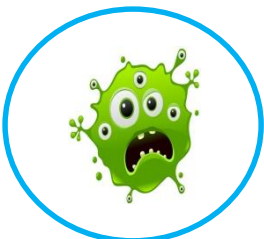
Bảo vệ làn da: Cây chùm ngây mang lại làn da khỏe mạnh nhờ hàm lượng vitamin A, vitamin C và các axit béo thiết yếu cao. Việc sản xuất collagen trong da được tăng cường nhờ beta-carotene và vitamin C có trong chiết xuất lá chùm ngây.

Ngăn ngừa đái tháo đường: Các thành phần bao gồm vitamin, alkaloid, polyphenol và flavonoid giúp kiểm soát lượng đường trong máu (ức chế các enzyme thủy phân carbohydrate α -glucosidase và α -amylase tạo ra glucose) và tăng biểu hiện thụ thể insulin trên các tế bào chủ yếu ở cơ xương và mô mỡ

Kháng viêm: Flavonoid, kaempferol và quercetin có khả năng chế ngự sự hoạt hóa của các hợp chất gây viêm như cytokine, cyclooxygenase (COX-2) và yếu tố hạt nhân kappa tăng cường chuỗi nhẹ tế bào B hoạt hóa (NF- κ B).

Ngăn ngừa ung thư: Các nghiên cứu đã chỉ ra rằng chiết xuất chùm ngây, đặc biệt là từ hạt và lá có thể ngăn ngừa ung thư thông qua ức chế, apoptosis (chết theo chương trình của tế bào), v.v., cùng với việc ngăn ngừa tế bào ung thư di căn.

CẢNH BÁO VỀ SAI SÓT GÂY HẬU QUẢ NGHIÊM TRỌNG KHI SỬ DỤNG LIDOCAIN ĐƯỜNG TIÊM VÀ COLCHICIN

Mới đây, Cơ quan Y tế Quốc gia Pháp (HAS) đã ghi nhận được một số báo cáo ca về các sai sót trong sử dụng thuốc tiêm lidocain và colchicin gây hậu quả nghiêm trọng trên bệnh nhân. Cụ thể như sau:

CA LÂM SÀNG 1

Sai sót trong pha chế lidocain dẫn đến ngừng tim - hô hấp

Bệnh nhân khoảng 80 tuổi, nhập viện tại khoa cấp cứu do ngất xỉu, mất ý thức và giảm độ bão hoà oxy máu. Trong quá trình xử trí cơn nhịp nhanh thất, bệnh nhân bị ngừng tim - hô hấp. Sau yêu cầu hội chẩn từ bác sĩ cấp cứu, bác sĩ tim mạch đến khoa và kê đơn “100mg Xylocard (lidocain) tiêm tĩnh mạch (IV)”. Đơn thuốc ngay lập tức được chuyển từ bác sĩ cấp

cứu tới điều dưỡng viên cũng đang có mặt tại đó. Sau khi tiêm, bệnh nhân đột ngột xuất hiện một cơn ngừng tim - hô hấp thứ hai. Bệnh nhân được tiến hành hồi sức tim - phổi ngay lập tức và hồi phục nhanh chóng. Sau đó, bệnh nhân được chuyển đến khoa hồi sức.

Nguyên nhân trực tiếp	Nguyên nhân sâu xa
Bệnh nhân được tiêm 500mg lidocain thay vì 100mg trong đơn kê, do điều dưỡng đã pha 10mL Xylocard hàm lượng 50mg/mL thay vì 10mL Xylocaine có hàm lượng 10mg/mL.	- Biệt dược lidocain được bác sĩ tim mạch kê là Xylocard (50mg/mL) không được sử dụng thường xuyên tại khoa cấp cứu và không nằm trong danh mục thuốc của khoa (điều dưỡng đã lấy thuốc từ phân khoa chăm sóc tim mạch đặc biệt). - Bác sĩ cấp cứu kê đơn “<i>Tiêm tĩnh mạch trực tiếp 10mL chứa 100mg Xylocard (lidocain)</i>”, dựa trên biệt dược có hàm lượng 10mg/mL có sẵn tại khoa cấp cứu. - Điều dưỡng đã kết hợp đơn thuốc của bác sĩ tim mạch (biệt dược) và bác sĩ cấp cứu (thẻ tích sử dụng), cả hai đều được kê qua lời nói với điều dưỡng. - Điều dưỡng đã trình diện ống tiêm lidocain mà cô ấy đã chuẩn bị cho các bác sĩ có mặt tại buồng bệnh nhân (2 bác sĩ cấp cứu và 1 bác sĩ tim mạch) và nhận được chấp thuận sử dụng từ một trong số họ. - Nhóm nhân viên y tế rất căng thẳng khi xử trí tình huống cấp cứu đe dọa tính mạng trên bệnh nhân này.

CA LÂM SÀNG 2

Sai sót trong pha chế lidocain dẫn đến cơn co giật

Bệnh nhân khoảng 30 tuổi, nhập viện tại khoa hồi sức sau một tai nạn giao thông. Bệnh nhân bị chấn thương sọ não mức độ trung bình và than đau đầu dữ dội dù đã dùng morphin liều cao. Bốn ngày sau, bác sĩ kê đơn tiêm tĩnh mạch lidocain với liều nạp 50mg và liều duy trì qua bơm tiêm điện để điều trị đau đầu. Điều dưỡng chuẩn bị liều nạp cùng một bác sĩ nội trú để sử dụng qua bơm tiêm điện.

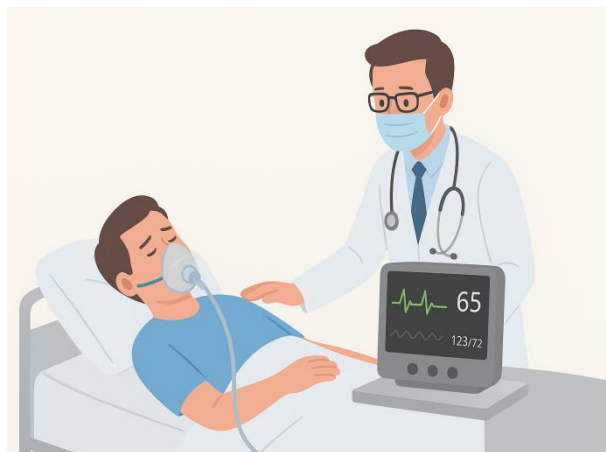
Sau khi tiêm được một nửa ống tiêm, bệnh nhân than ù tai dữ dội và đột nhiên mất ý thức. Bệnh nhân được chẩn đoán bị co giật. Sau khi tiêm nhũ tương lipid và clonazepam, bệnh nhân hết co giật kết thúc và hồi phục ý thức, không để lại di chứng.

Nguyên nhân trực tiếp	Nguyên nhân sâu xa
Bệnh nhân được tiêm 250mg lidocain thay vì 50mg trong đơn kê, do điều dưỡng đã chuẩn bị ống tiêm 50mL hàm lượng 10mg/mL thay vì 1mg/mL.	- Các bác sĩ nội trú và các bác sĩ có thâm niên làm việc trong hai môi trường khác nhau (phòng phẫu thuật và khoa hồi sức), và thói quen sử dụng lidocain ở hai nơi khác nhau: - Lidocain tiêm tĩnh mạch mới bắt đầu sử dụng trong phòng phẫu thuật gần đây, nhưng chưa được sử dụng tại khoa hồi sức; - Đơn thuốc dựa trên một dạng nồng độ của lidocain không có trong tủ thuốc của phòng hồi sức; - Đơn thuốc lidocain chưa đầy đủ (không rõ nồng độ,...) - Điều dưỡng chưa từng sử dụng lidocain tĩnh mạch, - Không có quy trình sử dụng lidocain phù hợp. - Chuẩn bị thuốc tiêm theo thể tích mà không tính đến nồng độ. - Điều dưỡng đã hai lần hỏi bác sĩ nội trú có nên tiêm toàn bộ ống tiêm 50mL cho liều nạp hay không, và đều được xác nhận. - Khối lượng công việc lớn trong ngày hôm đó, và đặc biệt bao gồm việc hướng dẫn một sinh viên điều dưỡng.

CA LÂM SÀNG 3

Kê đơn thuốc có tương tác chống chỉ định (colchicin và clarithromycin) khiến bệnh nhân phải chuyển vào hồi sức

Bệnh nhân khoảng 70 tuổi, nhập viện do một cơn gout cấp và được kê đơn điều trị bằng colchicin. Một tháng rưỡi sau, bệnh nhân tái nhập viện do viêm ngoài màng ngoài tim cấp. 15 ngày sau đó, bệnh nhân nhập viện vì viêm màng ngoài tim tái phát, nghi ngờ nguyên nhân nhiễm trùng do Chlamydia. Bệnh nhân xuất viện vào ngày hôm sau với đơn thuốc gồm colchicin, clarithromycin và atorvastatin. 2 tuần sau, bệnh nhân đến khoa cấp cứu vì cơn đau bụng lan toả, nôn không ra máu, táo bón, suy nhược trầm trọng cũng như chán ăn. Cận lâm sàng cho thấy tiêu cơ vân không ảnh hưởng đến thận, kèm theo tổn thương gan ly giải tế bào và tổn thương huyết học. Bệnh nhân được chuyển vào phòng hồi sức để theo dõi và tình trạng lâm sàng đã cải thiện sau 2 ngày.

Nguyên nhân trực tiếp	Nguyên nhân sâu xa
Kê đơn có tương tác thuốc chống chỉ định giữa colchicin và clarithromycin.	- Bác sĩ không biết về tương tác thuốc của colchicin. - Nhiều cảnh báo trong phần mềm hỗ trợ kê đơn nhưng không đủ để phân biệt hoặc chặn, và không có khả năng lọc. - Không thực hiện bình đơn sau khi kê đơn clarithromycin, do thiếu dược sĩ tại cơ sở y tế. - Trong lúc cấp phát thuốc tại nhà thuốc, dược sĩ không phát hiện tương tác thuốc chống chỉ định. - Số lượng nhập viện rất cao trong thời gian bệnh nhân nằm viện, gây quá tải công việc cho khoa. - Bệnh nhân có nhiều bệnh đồng mắc.

KHUYẾN CÁO DÀNH CHO NHÂN VIÊN Y TẾ

Sau khi những báo cáo này được gửi tới Cơ quan Quản lý Dược phẩm và Sinh phẩm y tế Pháp (ANSM), danh sách các biến cố “không bao giờ được xảy ra” (never events) đã được cập nhật, bao gồm quá liều lidocain đường tĩnh mạch, cũng như sai sót trong sử dụng colchicin.

Đối với lidocain tiêm

- Bảo quản lidocain an toàn:
 - + Chỉ cho mỗi đơn vị và thông báo cho các nhân viên y tế nếu các hàm lượng khác nhau theo khu vực/khoa;
 - + Sắp xếp rõ ràng, chuẩn hoá, có nhãn dán với tên hoạt chất theo INN và các thông tin liên quan, có sự thống nhất với các nhân viên y tế sử dụng.
 - + Loại bỏ các chế phẩm lidocain 50 mg/mL khỏi xe đẩy thuốc cấp cứu, chỉ để lại loại ống tiêm 20 mg/mL dùng tiêm bolus tĩnh mạch trực tiếp.
- Tuân thủ các quy định thực hành kê đơn tốt: sử dụng liều lượng được khuyến cáo; ghi rõ nồng độ cũng như liều dùng và thể tích sử dụng.
- Trong trường hợp trao đổi miệng (ví dụ như kê đơn cấp cứu), áp dụng quy tắc giao tiếp 3 bước nhằm đảm bảo tính nhất quán của thông tin giữa các nhân viên y tế (truyền đạt, nhắc lại và xác nhận).
- Xây dựng quy trình sử dụng thuốc điều trị cho điều dưỡng (PTMI) nhằm chuẩn hóa thực hành chuyên môn và tránh sai sót khi tính liều.
- Giám sát nhân viên chưa có kinh nghiệm khi chuẩn bị thuốc có nguy cơ cao.

Đối với colchicin

- Tuân thủ các phác đồ liều dùng (cơn gout cấp, dự phòng cơn gout cấp ở bệnh nhân gout mạn tính, đặc biệt là khi bắt đầu điều trị hạ acid uric) cân nhắc chức năng gan, thận.
- Tối ưu hoá các cảnh báo trong phần mềm hỗ trợ kê đơn và cấp phát, đặc biệt tăng nhận dạng thuốc và chặn khi có chống chỉ định tuyệt đối.
- Ưu tiên bình đơn thuốc chứa colchicin (phác đồ liều, tương tác thuốc).